

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHẠM TRÙ “TRUNG” VÀ “HIẾU” ĐỐI VỚI VIỆC GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO SINH VIÊN Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HIỆN NAY

✍ TS. NGUYỄN THỊ HIẾU*

Đạo đức Hồ Chí Minh là sự kết tinh của truyền thống dân tộc, sự kế thừa tinh hoa văn hóa nhân loại, trong đó tiêu biểu là sự kế thừa học thuyết Nho giáo với tư cách là hệ tư tưởng chính trị - đạo đức đã được Việt hóa. Những tư tưởng đạo đức của Hồ Chí Minh về Nhân, Nghĩa, Lễ, Trí, Tín, Trung, Hiếu, Cần, Kiệm, Liêm, Chính vẫn trở thành những nội dung chính trong giáo dục đạo đức cho con người Việt Nam hiện nay nói chung và sinh viên nói riêng.

Bàn về tư tưởng và đạo đức Hồ Chí Minh, nguyên Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh đã đánh giá: “Chủ tịch Hồ Chí Minh là người Việt Nam đẹp nhất, tiêu biểu cho phẩm chất và khí phách của dân tộc ta, Đảng ta. Giáo dục đạo đức, xây dựng lối sống tốt đẹp theo Tư tưởng Hồ Chí Minh vừa là yêu cầu cấp bách hiện nay, vừa là nhiệm vụ cơ bản lâu dài”¹. Có thể khẳng định, cả cuộc đời của Hồ Chí Minh là một bài học lớn về đạo đức cách mạng mà ngày nay mỗi người Việt Nam nói chung và mỗi cán bộ, đảng viên, sinh viên nói riêng cần học tập và noi theo.

Sinh viên là một bộ phận của thanh niên, là “rường cột”, là chủ nhân tương lai của nước nhà. Để sinh viên các trường đại học phát huy hết khả năng của mình trong học tập rèn luyện, thực sự trở thành chủ nhân tương lai sinh viên phải được giáo dục đầy đủ, toàn diện, đặc biệt là giáo dục đạo đức và học tập, làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh. Trong phạm vi của bài viết, tác giả phân tích “*Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phạm trù “Trung”, “Hiếu” đối với việc giáo dục đạo đức cho sinh viên các trường đại học hiện nay*”.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phạm trù “Trung” và “Hiếu”

“Trung” và “Hiếu” là hai phạm trù đạo đức mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã kế thừa của tư tưởng đạo đức Nho giáo và phát triển lên tầm cao mới phù

hợp với thực tiễn ở Việt Nam. Nếu “trung quân” theo nghĩa của đạo đức Nho giáo là trung với vua, là lòng trung thành tuyệt đối của nhân dân với chính người cai trị. Người Việt Nam xuất phát từ chủ nghĩa yêu nước của dân tộc nó trở thành “trung với nước, hiếu với dân”, là yêu nước, yêu dân. Điều này đã đi vào truyền thống dân tộc, vào tâm trí người Việt như một lẽ tự nhiên. Trải qua hai cuộc kháng chiến chống thực dân, đế quốc, tư tưởng “trung với nước, hiếu với dân”, “trung với Đảng, hiếu với dân” của Hồ Chí Minh đã góp phần làm nên thắng lợi rực rỡ của dân tộc Việt Nam. Trong suốt chiều dài lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc, một chân lý có thể rút ra là: Ông vua của triều đại này đến rồi đi, triều đại này dựng lên rồi triều đại kia lại thay thế, còn vĩnh viễn là đất nước của nhân dân.

Hồ Chí Minh đã gạt bỏ những nội dung lạc hậu trong quan niệm về phạm trù “Trung” của đạo đức Nho giáo và đưa vào đó nội dung mới: Trung là trung với nước, là trung thành với sự nghiệp cách mạng của dân, là lên án chế độ phong kiến. Có thể thấy việc sử dụng phạm trù “Trung” để nói lên tư tưởng đạo đức trung với nước của Hồ Chí Minh có 2 khía cạnh giá trị, một mặt Người tiếp thu di sản văn hóa truyền thống của dân tộc trong quan niệm về “Trung”; mặt khác, Người đã phát triển một cách sáng tạo phạm trù “trung” để đưa vào đó một nội dung mới: Yêu nước gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội. Người đã đưa chủ nghĩa yêu nước của dân tộc đến với chủ nghĩa quốc tế vô sản, nâng truyền thống yêu nước của dân tộc lên tầm thời đại, tiếp cận với thế giới quan Mác - Lênin.

Cùng với phạm trù “Trung”, phạm trù “Hiếu” cũng được Người sử dụng vô cùng sáng tạo. Trong tư tưởng của Người, phạm trù “Hiếu” không còn bó hẹp

* Trường Đại học Công đoàn

trong phạm vi quan niệm Nho giáo là trọn đạo làm con đối với cha mẹ, mà ở đây, “Hiếu” là hiếu với nhân dân, tôn trọng nhân dân, vì lợi ích và hạnh phúc của nhân dân. Đồng thời Người khẳng định, “Hiếu” không chỉ là thương yêu cha mẹ mình mà còn phải thương yêu cha mẹ người khác. Người khẳng định: “Người kiên quyết cho cách mạng lại là người đa tình chí hiếu nhất. Vì sao? Nếu không làm cách mạng thì chẳng những bố mẹ mình mà hàng chục triệu bố mẹ người khác cũng bị đế quốc phong kiến dày vò. Mình không những cứu bố mẹ mình mà còn phải cứu bố mẹ người khác, bố mẹ của cả nước nữa. Phải hiếu chữ hiếu của cách mạng rộng rãi như vậy”².

Tiếp thu và phát huy mặt tích cực của tư tưởng đạo hiếu lấy dân làm gốc trong Nho giáo xưa, Hồ Chí Minh cho rằng, hiếu với dân là làm đầy tớ của dân, là lấy dân làm gốc. Người nói: “Nước lấy dân làm gốc”³. Hồ Chí Minh luôn đặt mình trong quan hệ với dân, coi mục đích và đối tượng của cách mạng là nhân dân và nhân dân là yếu tố quan trọng nhất cho sự thắng lợi của cách mạng. Người có quan điểm: “*Trong bầu trời không gì quý bằng nhân dân. Trong thế giới không gì mạnh bằng lực lượng đoàn kết của nhân dân*”⁴ và “*gốc có vững cây mới bền, xây lầu thắng lợi trên nền nhân dân*”⁵. Có thể nhận thấy rằng, ở Hồ Chí Minh, “hiếu thảo” vẫn gắn liền “hiếu trung”. Đây cũng là khởi nguồn để cả cuộc đời của Người đã hy sinh tình nhà vì phải lo việc nước.

Quan niệm về phạm trù “Trung”, “Hiếu” của Hồ Chí Minh luôn mang tính lịch sử - cụ thể. Tùy theo từng điều kiện xã hội, tùy theo từng đối tượng mà xác định nội dung trung, hiếu cho phù hợp với yêu cầu của nhiệm vụ cách mạng.

Nếu như đối với lực lượng vũ trang, Người căn dặn: “*Quân đội ta trung với Đảng, hiếu với dân, sẵn sàng chiến đấu hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, vì chủ nghĩa xã hội*”⁶ thì đối với thanh niên, Hồ Chí Minh yêu cầu: “thanh niên phải luôn luôn rèn luyện đạo đức cách mạng... trọn đời trung thành với sự nghiệp cách mạng với Tổ quốc, với Đảng, với giai cấp... không sợ khổ, không sợ khó”, thực hiện “đâu cần thanh niên có, việc gì khó thanh niên làm”, “gian khổ đi trước, hưởng thụ sau mọi người..., không nên tự cho mình là tài giỏi, không khoe công, không tự phụ”⁷.

Trong thư gửi thanh niên ngày 2 tháng 9 năm 1965, Người căn dặn: “phải luôn nâng cao chí khí cách mạng “trung với nước, hiếu với dân”, nhiệm vụ

nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng”⁸. Đây cũng là lời dạy của Người gửi tới toàn dân Việt Nam.

Cả cuộc đời Hồ Chí Minh là tấm gương về việc thực hiện hai chữ Trung, Hiếu. Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, trong mọi giai đoạn phát triển của đất nước, Đảng ta luôn xác định hai nhiệm vụ chiến lược là: Xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa. Đi liền với nhiệm vụ ấy là bài học “Trung với nước, hiếu với dân”. Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng, khi bàn về vấn đề này, đã viết: “Học Hồ Chủ tịch chúng ta học gì? Học trung với nước, hiếu với dân. Suốt đời Hồ Chủ tịch dạy chúng ta câu ấy và còn dạy mãi chúng ta câu ấy, không biết bao giờ xong. Về phần chúng ta, lâu nay chúng ta đã học câu ấy, từ nay về sau còn học mãi câu ấy, không biết bao giờ xong. Bởi vì ngày nào nước Việt Nam còn, dân Việt Nam còn thì chúng ta còn học tận trung với nước, chí hiếu với dân. Trung với nước, hiếu với dân là gốc của cả đời hoạt động của chúng ta. Gốc vững thì thân mới vững, cành lá tốt tươi, hoa quả xinh đẹp”⁹.

Có thể thấy rằng, tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh về phạm trù “Trung”, “Hiếu” có một số nội dung sau:

Thứ nhất, sự sáng tạo của Hồ Chí Minh khi kế thừa phạm trù “Trung”, “Hiếu” của đạo đức Nho giáo và sự chuyển hóa của phạm trù này trong thực tiễn cách mạng. Từ quan niệm truyền thống sử dụng phạm trù “Trung” như một công cụ để cai trị đất nước trong mối quan hệ bị áp bức và hoàn toàn không có tự do, bình đẳng được Hồ Chí Minh quan niệm “trung với nước”. Trung với nước đã dần dần thay thế khái niệm yêu nước một cách chung chung, trở thành tiêu chuẩn đạo đức số một của con người Việt Nam.

Thứ hai, Hồ Chí Minh đã mở rộng hơn nữa quan niệm về phạm trù “Trung” của đạo đức Nho giáo. Quan niệm cũ chỉ hiểu “Trung” hạn chế trong khuôn khổ quan hệ và hành vi cá nhân, giữa cá nhân với nhau (trung với vua), không đại diện cho đất nước, cho nhân dân. Hồ Chí Minh đã mở rộng nghĩa vụ, quan hệ của cá nhân với cá nhân thành nghĩa vụ của cá nhân với xã hội, với cộng đồng, mà cụ thể là nghĩa vụ của mỗi cá nhân với nước, với dân tộc của mình. Đồng thời, Hồ Chí Minh đã hiện thực hóa phạm trù trung với nước, gắn lý luận với thực tiễn cách mạng.

Cùng với phạm trù “Trung”, phạm trù “Hiếu” trong đạo đức Hồ Chí Minh đã được chuyển đổi mang tính

cách mạng. Tư tưởng Hiếu với dân không còn bó hẹp trong phạm vi hiếu với cha mẹ như quan niệm đạo đức Nho giáo, mà rộng hơn là hiếu với nhân dân. Hiếu với dân là lấy dân làm gốc, là sẵn sàng phấn đấu, hy sinh vì nhân dân, là thực hành dân chủ, là thường xuyên quan tâm đến cải thiện dân sinh, nâng cao dân trí.

Có thể thấy rằng, “Trung với nước”, “Hiếu với dân” đã trở thành lẽ sống không chỉ của bản thân Hồ Chí Minh mà nó trở thành lẽ sống, thành tiêu chuẩn đạo đức của con người Việt Nam.

2. Sự vận dụng đối với việc giáo dục đạo đức cho sinh viên ở các trường đại học

Trên cơ sở chủ trương, đường lối lãnh đạo của Đảng và Nhà nước, ban lãnh đạo, cán bộ, giảng viên và sinh viên các trường đại học luôn phát động phong trào “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”.

Đối với sự nghiệp trồng người của dân tộc, Hồ Chí Minh viết: “Thầy và trò phải luôn luôn nâng cao tinh thần yêu Tổ quốc, yêu Chủ nghĩa Xã hội, tăng cường tình cảm cách mạng đối với công nông, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, triệt để tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, sẵn sàng nhận bất kỳ nhiệm vụ nào mà Đảng và nhân dân giao cho”¹⁰.

Xuất phát từ vai trò của sinh viên là lực lượng chính trị - xã hội quan trọng nhất, ưu tú nhất trong thanh niên, là lực lượng trẻ, khỏe, có trình độ, nhạy cảm với thời cuộc, là nguồn bổ sung thường xuyên cho đội ngũ trí thức của đất nước, là lực lượng quan trọng trong các cuộc cách mạng khoa học công nghệ, cách mạng trong văn hóa tư tưởng, trong lối sống mới, lối sống công nghiệp, khẩn trương và kỷ luật, Ban lãnh đạo các trường đại học phối hợp với Đoàn thanh niên luôn phát động phong trào học tập và làm theo tư tưởng đạo đức của Bác trong sinh viên. Đặc biệt là học tập tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh về phạm trù “Trung”, “Hiếu” để giáo dục đạo đức cho sinh viên, quyết tâm đào tạo, giáo dục cho sinh viên trở thành những người vừa “hồng”, vừa “chuyên” như lời dạy của Bác.

Nội dung giáo dục đạo đức sinh viên bao gồm:

Thứ nhất, giáo dục lý tưởng cách mạng, lý tưởng đạo đức đúng đắn. Ngày nay, lý tưởng cách mạng mà sinh viên phải thấm nhuần là chủ nghĩa yêu nước, là niềm tin tưởng tuyệt đối vào lý tưởng của Đảng Cộng sản Việt Nam, là lý tưởng về một cuộc sống “dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng, văn minh”. Đây là sự tiếp nối của tư

tưởng “trung với nước, hiếu với dân” của Hồ Chí Minh. Để thể hiện tư tưởng trên, đòi hỏi sinh viên trước hết phải yêu nước. Lòng yêu nước của sinh viên ngày nay không phải đánh giá chủ yếu ở khả năng cầm súng, giết giặc, cứu nước như các thế hệ ông, cha trước đây. Yêu nước của sinh viên hiện nay thể hiện ở tinh thần quyết tâm học tập, quyết tâm đạt đến đỉnh cao tri thức, phấn đấu vươn lên xây dựng và bảo vệ tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đây chính là lẽ sống, là nhiệm vụ chủ yếu của sinh viên trên giảng đường đại học. Nhờ có lẽ sống và nhiệm vụ đúng đắn giúp sinh viên có lý tưởng phấn đấu đúng đắn, tránh xa những quan niệm chưa đúng đắn trong sinh viên như: Thụ động, không nỗ lực trong học tập và cuộc sống, tiêu cực trong học tập, thi cử. Điều này ảnh hưởng đến sự phát triển nhân cách của sinh viên, thanh niên.

Đồng thời với việc giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên, cần thiết phải tạo điều kiện, khích lệ sinh viên phấn đấu gia nhập tổ chức Đảng. Khi trở thành Đảng viên trẻ, chắc chắn họ sẽ càng có nhiều động lực, nhiệt thành và trách nhiệm đối với hiện thực hóa mục tiêu cách mạng của sinh viên trong thời đại ngày nay. Với tư cách là Đảng viên, họ sẽ càng thấm nhuần hơn tư tưởng đạo đức của Hồ Chủ tịch về “Trung với Đảng, hiếu với dân” và giúp sinh viên có lý tưởng đúng đắn, có niềm tin vào Đảng, vào đất nước và nhân dân. Sinh viên khi được giáo dục lý tưởng đạo đức đúng đắn, được đứng trong hàng ngũ của Đảng, họ sẽ hiểu rằng mình là một bộ phận của nhân dân, của dân tộc Việt Nam, họ có quyền công dân khi họ thực hiện và hoàn thành nghĩa vụ, trách nhiệm của một công dân. Vì thế, hạnh phúc chân chính của sinh viên nằm ở tinh thần cống hiến để xây dựng quê hương, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Vấn đề phát triển đảng viên trong bộ phận sinh viên ở trường học luôn được thực hiện thường xuyên đối với những bạn sinh viên có thành tích trong học tập và trong rèn luyện, tu dưỡng về đạo đức. Các lớp học ngắn hạn về “Bồi dưỡng cảm tình Đảng” liên tục được các trường tổ chức nhằm giúp cho sinh viên có điều kiện tiếp xúc với lý tưởng của Đảng, của Hồ Chủ tịch. Từ đó, sẽ góp phần hình thành trách nhiệm của sinh viên với đất nước.

Thứ hai, giáo dục tinh thần học tập, phấn đấu vươn lên xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Sinh viên phải xác định học tập là nhiệm vụ trung tâm, chủ yếu, là bước chuẩn bị con đường cho cuộc sống tương lai. Học đại học là quá trình lĩnh hội tri thức và kinh

nghiệm lịch sử mang tính lý luận chuyên sâu để rồi sẽ mang vào ứng dụng trong thực tiễn. Chính vì vậy, đòi hỏi sinh viên phải xác định được mục đích học tập đúng đắn. Mục đích học tập của sinh viên không chỉ là tích lũy về tri thức, về kỹ năng nghề nghiệp, là cần đạt được chuẩn đầu ra sau khi nhận bằng tốt nghiệp mà còn là học tập nhằm kiến tạo cuộc sống tương lai vững chắc, tốt đẹp cho bản thân, đồng thời nhằm xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Hiện nay, trong bối cảnh thế giới đang diễn ra trong thế vừa hợp tác, vừa cạnh tranh, vừa mở rộng, vừa xóa bỏ. Mục đích cao nhất mà đất nước và nhân dân ta cần giữ gìn và phát triển là độc lập, chủ quyền. Xét đến cùng, các quốc gia luôn trong tình trạng ganh đua nhau để vượt lên, để phát triển. Trong cuộc cạnh tranh này, yếu tố tri thức, trí tuệ là yếu tố vô cùng quan trọng. Do đó, nếu Việt Nam không mạnh lên về khoa học, kỹ thuật và công nghệ thì đây thực sự là một bất lợi lớn, đánh mất đi cơ hội phát triển. Lực lượng tiên phong và chủ chốt để phát triển lĩnh vực then chốt này chính là đội ngũ trí thức mà sinh viên chính là lực lượng trí thức tương lai của đất nước. Sinh viên Việt Nam là đội dự bị cho tầng lớp nhân tài chất lượng cao của đất nước. Thông qua việc học tập, lĩnh hội tri thức, sáng tạo tri thức, kiểm nghiệm tri thức trên giảng đường, sinh viên sẽ phát huy được vai trò của mình.

Bên cạnh xây dựng mục đích học tập đúng đắn, việc giáo dục tinh thần nỗ lực học tập vì bản thân, gia đình và Tổ quốc cần hướng đến những nhiệm vụ khác như: Xây dựng thái độ học tập, rèn luyện ý chí học tập, xác lập những giá trị và chuẩn mực đạo đức để định hướng và đánh giá sinh viên học tập.

Thứ ba, xây dựng lối sống lành mạnh cho sinh viên. Việc xây dựng lối sống cho sinh viên có những chuẩn mực sau:

Một là, xây dựng lối sống trung thực trong học tập, trong lao động và trong đời sống hằng ngày. Trung thực của sinh viên là cần phải tôn trọng mình, tôn trọng thầy cô, nhà trường, là nhận thức được khả năng và trình độ của mình đang như thế nào. Từ đó, không cố tình che giấu khuyết điểm, tích cực hỏi thầy cô, bạn bè.

Hai là, xây dựng lối sống có trách nhiệm đối với bản thân, với người khác, trách nhiệm với tình yêu, với gia đình và xã hội. Đây là vấn đề rất quan trọng để mỗi sinh viên có thể đi đến thực hiện lý tưởng cách mạng theo đạo đức Hồ Chí Minh “trung với nước, hiếu với dân”.

Ba là, giáo dục lối sống ứng xử có văn hóa. Đòi hỏi sinh viên cần hướng tới sự thanh lịch, đẹp đẽ, văn minh trong giao tiếp ứng xử. Hiện nay, trong ứng xử hằng ngày, các hiện tượng như nói tục, chửi bậy đã trở thành một thứ “mốt” trong một bộ phận sinh viên. Đây là những “hình ảnh” mang tính tiêu cực, làm cho đạo đức học đường bị xuống cấp.

Bốn là, hình thành, phát triển lối sống vì cộng đồng. Sinh viên là lực lượng có sức trẻ vì vậy, cần phải đẩy mạnh việc tham gia các hoạt động xã hội, giúp đỡ cộng đồng như hiến máu nhân đạo, chiến dịch mùa hè xanh, sinh viên tình nguyện, tham gia tuyên truyền chương trình giờ trái đất, hình thành lối sống có tập thể. Vào mùa hè hằng năm, sinh viên các trường: Đại học Công đoàn, Đại học Kinh tế, Đại học Giao thông Vận tải... đã tích cực tham gia phong trào sinh viên tình nguyện tại Quảng Bình, Quảng Trị, Nghĩa trang liệt sĩ Trường Sơn, tặng quà cho các chiến sĩ hải đảo, dân tộc ít người ở tỉnh Lào Cai, tham gia cuộc thi tiếng hát “Tôi yêu Hà Nội”, chương trình “tiếp sức mùa thi” tại Hà Nội. Bên cạnh đó, sinh viên các trường đại học còn tích cực tham gia phong trào “vệ sinh giảng đường”, nhằm tạo môi trường cảnh quan sạch đẹp, lớp học kiểu mẫu, tích cực tham gia “Hội chợ từ thiện”, xây dựng và ra mắt các quỹ nhân ái như: “Vòng Tay Công đoàn”; “vì tính cho trẻ em nghèo”...

Năm là, xây dựng lối sống văn minh, tôn trọng và nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật. Đây vừa là yêu cầu, vừa là nội dung mang tính cấp thiết với sinh viên trong vai trò là những chủ nhân tương lai của đất nước. Thực trạng vi phạm lối sống văn minh, thiếu tôn trọng pháp luật, vi phạm pháp luật trong một bộ phận không nhỏ sinh viên hiện nay đã gióng lên tiếng chuông cảnh báo về sự xuống cấp đạo đức cũng như việc xem thường luật pháp của thanh niên, sinh viên. Tuyệt đại đa số sinh viên đã xác định đúng động cơ, thái độ học tập, rèn luyện, tư tưởng lạc quan, yêu đời, yêu lao động, yêu quê hương, đất nước, tích cực học tập rèn luyện là tư tưởng chỉ đạo của đại đa số sinh viên. Nhiều sinh viên dù hoàn cảnh gia đình khó khăn vẫn tự tin, cố gắng quyết tâm học tập, rèn luyện. Nhiều sinh viên còn tham gia vào các đội tự quản, bảo đảm an ninh trật tự, kỷ cương nề nếp trong học đường, phòng chống tệ nạn và tội phạm trong nhà trường và ngoài xã hội.

Sáu là, giáo dục thái độ nghiêm túc trong tình bạn, tình yêu. Cần cổ vũ và đề cao tình yêu trong

sáng, giúp đỡ nhau cùng học tập, rèn luyện tiến bộ. Tuy nhiên, cũng cần có thái độ phê phán nghiêm khắc với một bộ phận sinh viên sống thử, yêu đương không nghiêm túc, yêu chơi bời, yêu lợi dụng... vì điều này làm xấu đi hình ảnh của sinh viên và làm giảm đi vai trò to lớn của sinh viên trong cuộc cách mạng văn hóa, tư tưởng.

Bấy là, giáo dục, xây dựng lối sống có ước mơ, có hoài bão, kiên trì, nghị lực, tự tin cho thanh niên. Sinh viên có sức trẻ, khỏe, nhạy bén với thời cuộc. Vì vậy, cần năng động, sáng tạo trong học tập và cuộc sống, cần xác định cho mình lý tưởng sống đúng đắn, cần có ước mơ, hoài bão và nắm bắt thời cuộc để biến ước mơ thành thực tiễn. Một hướng đi hiện nay của người trẻ là tự tạo ra công ăn, việc làm cho mình, dù thất bại cũng giúp họ trưởng thành hơn. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Thanh niên cần phải có tinh thần và gan dạ, sáng tạo, cần phải có chí khí hăng hái và tinh thần vượt mọi khó khăn, gian khổ để tiến mãi không ngừng. Cần phải trung thành, thật thà, chính trực”¹¹. Trong bối cảnh hiện nay, điều này càng trở nên có ý nghĩa và mang tính thời sự trong việc giáo dục đạo đức cho thanh niên nói chung và sinh viên nói riêng.

Hình thức và phương thức tổ chức công tác giáo dục đạo đức cho sinh viên ở các trường đại học sử dụng đa dạng, linh hoạt, vận dụng tổng hợp các hình thức, biện pháp của công tác tuyên truyền, giáo dục, kết hợp với tổ chức hoạt động thực tiễn phù hợp với đặc điểm tâm, sinh lý của sinh viên như: Tổ chức các chương trình học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, tổ chức chương trình, sinh hoạt chính trị cho sinh viên; hoạt động giáo dục của các tổ chức lãnh đạo, Ban Giám hiệu, cơ quan chức năng, chính quyền, quần chúng; kết hợp giáo dục chính trị với các hình thức khác của công tác tư tưởng (tuyên truyền cổ động, văn hoá văn nghệ quần chúng). Giáo dục đạo đức thông qua các cuộc vận động do Đảng, Nhà nước, đoàn thể phát động, các đợt sinh hoạt chính trị, sinh hoạt Đảng, đoàn, tự phê bình và phê bình; thông báo thời sự chính sách; thông qua tự nghiên cứu, tự học tập lý luận chính trị của sinh viên... Những biện pháp giáo dục đạo đức đạt được hiệu quả cao hay thấp là tùy thuộc vào việc tổ chức chặt chẽ, khoa học, việc triển khai cụ thể, việc kiểm tra đôn đốc thường xuyên. Những hình thức, phương pháp giáo dục đạo đức cho sinh viên ở các trường đại học được vận dụng phù hợp với đặc điểm, nhiệm vụ của mỗi nhà trường, không máy móc, giáo điều.

Xuất phát từ lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “*Một năm khởi đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội*”¹² và xác định được vai trò to lớn của sinh viên, các trường đại học luôn không ngừng nâng cao giáo dục đạo đức cho sinh viên, hướng sinh viên đến “học tập và làm theo tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh”. Đặc biệt là học và làm theo tư tưởng đạo đức của Người về “Trung”, “Hiếu” trong giai đoạn mới. Bởi vì trong giai đoạn cách mạng mới, mặt trái cơ chế thị trường, với sự tác động của nhiều nhân tố phức tạp đan xen, tư tưởng đạo đức và lối sống của một bộ phận không nhỏ sinh viên bị suy giảm nghiêm trọng... thì chuẩn mực giá trị đạo đức Trung, Hiếu có ý nghĩa vô cùng quan trọng. Hơn lúc nào hết, những chuẩn mực giá trị đạo đức trên của Hồ Chí Minh chính là “viên gạch” nối biện chứng giữa quá khứ, hiện tại và tương lai, luôn sống mãi trong sự nghiệp đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đồng thời, nó góp phần giáo dục nhân cách cho sinh viên - lực lượng trí thức tương lai của đất nước. □

Tài liệu tham khảo

1. *Nông Đức Mạnh (2007)* “phát huy truyền thống vẻ vang của đảng, không ngừng học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”, *Báo Nhân dân*, ngày 3/2/2007, tr.1, 2
2. *Hồ Chí Minh (2013)*: toàn tập, tập 8, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.99
3. *Hồ Chí Minh (2013)*: toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.501
4. *Hồ Chí Minh (2013)*: toàn tập, tập 10, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.453
5. *Hồ Chí Minh (2013)*: toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, tr. 502
6. *Hồ Chí Minh (2013)*: toàn tập, tập 14, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.435
7. *Hồ Chí Minh (2013)*, toàn tập, tập 13, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.471
8. *Hồ Chí Minh (2013)*, toàn tập, tập 14, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.619
9. *Trần Văn Giàu (1993)*, Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam, Nxb thành phố Hồ Chí Minh, tr.307
10. *Hồ Chí Minh (2013)*: Toàn tập, tập 9, Nxb Chính trị Quốc gia, tr.507
11. *Hồ Chí Minh (2000)*, Toàn tập, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tập 7, tr.455
12. *Nguyễn Văn Hữu*, Nâng cao năng lực giáo dục chính trị của đội ngũ cán bộ chính trị ở đơn vị cơ sở Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội 2007, tr.167.